

John Enoch Powell a britský euroskepticismus na přelomu šedesátých a sedmdesátých let dvacátého století

Petr Slabý

Enoch Powell¹ byl symbolem opozice vůči vstupu Velké Británie do Evropských společenství. Žádný jiný britský euroskeptik v moderních dějinách nevystupoval hlasitěji a neměl takový ohlas. Powell byl velmi zajímavou osobností s mimořádným charismatem. Měl velmi široký záběr témat a oborů. Mnoho z nich má nepřímý vztah ke zkoumanému tématu. Rozhodl jsem se však soustředit pouze na ty, které se nejvíce dotýkaly jeho přístupu k evropské integraci. Proto jsem témata jako imigrace, obrana, mezinárodní vztahy a další víceméně vynechal. Na úvod zde však alespoň krátce uvedu, že Powell měl vcelku negativní vztah ke Spojeným státům americkým. Není nutné to zde detailněji rozebírat, ale pro lepší pochopení jeho myšlení je dobré vědět, že jakýkoli sentiment k často velmi frekventovanému *special relationship* zde není na místě. Powell neměl USA rád z mnoha důvodů. Jeden z nich byl ten, že chtěly

---

1 John Enoch Powell se narodil 16. června 1912 jako dítě dvou učitelů. Studoval na King's Edward High School v Birminghamu a na Trinity College v Cambridge. V roce 1952 si vzal Margaret Pamelu Wilson, s níž měl dvě dcery. Po studiu pracoval na Trinity College a v pětadvaceti letech se stal nejmladším profesorem v Britském impériu (konkrétně profesorem latiny v Sydney). Od roku 1939 do 1945 sloužil v britské armádě u Royal Warwickshire Regiment a na generálním štábu. V armádě udělal velmi rychlou kariéru při službě na Blízkém východě a v Indii. K Indii si vypěstoval velmi blízký vztah a po válce se toužil stát se zde vicekrálem. Po návratu na Britské ostrovy zahájil svou politickou kariéru. Po devatenácti neúspěšných pokusech byl v roce 1950 zvolen do House of Commons. Později se stal parlamentním tajemníkem na Ministerstvu bydlení a místních samospráv, poté byl povýšen na finančního tajemníka na Ministerstvu financí. Na svou funkci rezignoval poté, co se konzervativní vládě nepodařilo schválit snížení vládních výdajů. Do vlády se vrátil v roce 1960 jako ministr zdravotnictví a v roce 1962 byl povýšen na kabinetního ministra. V roce 1963 však odmítl sloužit pod Alekem Douglas-Homem a z funkce odstoupil. Ve stínovém kabinetu Edwarda Heatha sloužil jako stínový ministr obrany. Ze stínového kabinetu byl však v roce 1968 vyloučen po svém Birminghamském projevu o imigraci. Od této chvíle již nikdy nezastával žádnou veřejnou funkci, ale byl po dlouhou dobu nejoblíbenějším britským politikem. Poté zasvětil kariéru boji proti začlenění Británie do Evropských společenství. V únoru 1974 se rozhodl, že již nechce kandidovat do parlamentu na protest proti schválení European Communities Act. Ve volbách 1974 voliče vyzýval, aby volili labouristy. Po volbách se však rozhodl přijmout nabídku ulsterských unionistů a byl za ně znovu zvolen do parlamentu v říjnu 1974. V roce 1987 již zvolen nebyl, a proto ukončil politickou kariéru. Zabýval se náboženskou tematikou, překládal Bibli a skládal básně. Zemřel 8. února 1998.

sjednocenou Evropu jako jednu z podmínek své ochrany před komunismem.² Powell USA vinil rovněž ze snahy o absolutní konec Britského impéria.

Současná literatura podle mého názoru nedoceňuje vliv Enocha Powella na britský euroskepticismus. Většina prací se zabývá obecným vývojem Británie ve vztahu k evropské integraci, já se ale zabývám britským euroskepticismem, a proto je nutné se blíže věnovat osobnosti Enocha Powella, který byl ve zkoumaném období jednoznačně nejpůsobivější autentickou postavou britského odporu vůči Evropským společenstvím.

Powell býval a bývá často napadán jako vypjatý nacionalista a rasista. Jeho kontroverznost vidím jako hlavní důvod toho, že je historií víceméně opomíjen. Mnoho autorů má pravděpodobně obavy zabývat se takto rozporuplnou osobností. Zejména kvůli jeho *Rivers of Blood Speech*, tj. projevu o problémech imigrace z roku 1968, který vyvolal jak vysoce pozitivní reakce a vyzdvihl Powella do pozice jednoho z nejoblíbenějších politiků v zemi, tak vlnu protestů a několik násilných činů.³ Pro moji studii není nutné pravdivost jeho mediálního obrazu analyzovat, relevantní je pouze ono nařčení z vypjatého nacionalismu. Powell byl dozajista velký vlastenec, obdivoval britskou historii, impérium a nebál se vyslovit sebekontroverznější názor. Nejednalo se nicméně o žádného maloměšťáckého nacionalistu. Powell měl respekt k ostatním národům, studoval evropskou historii a hovořil mnoha jazyky.⁴ Za války také cestoval po Evropě. Rozuměl rozdílné historii evropských národů, a proto si uvědomoval, že s takovouto diverzitou není možné vytvořit nějakou vyšší kolektivní identitu. Například jeho projev z Lyonu z roku 1971 ukazuje, že Powell nebyl žádný zakomplexovaný národovec obávající se všeho cizího.⁵ Dokázal však rozlišovat lidi podle rasy (barvy kůže), ačkoli ne v negativním, nýbrž spíše v pozitivistickém slova smyslu.

Powell vítězil silou svých argumentů. Neměl žádnou funkci, skrze kterou by mohl ovlivňovat chod dějin, a o to silnější tak musela být jeho veřejná vystoupení a soukromé aktivity. Právě proto jsou nejvhodnějšími prameny pro studium Powellova myšlení jeho projevy a osobní materiály, které občas vydával. Mnoho z nich však nikdy vydáno nebylo a jsou obsaženy pouze v Powellově soukromém archivu. Z tohoto důvodu také čteně čerpám od autorů, kteří měli osobně blízký vztah k Powellovi, anebo měli přístup k jeho osobnímu archivu. Velmi přínosná v tomto směru byla jeho oficiální neboli autorizovaná biografie *Like the Roman* Simona Heffera. Autor sice na úvod přiznává velmi blízký vztah k Powellovi, konkrétně o něm mluví jako o svém

2 POWELL, J. E., Projev k Salisbury Group, Hatfield, 12. října 1987. POLL 4/1/19, file 1. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

3 Powellovu vlastní obhajobu proti nařčení z rasismu je možné shlédnout v jeho vystoupení v talk show *Frost on Friday* z roku 1969: <http://www.youtube.com/watch?v=eKPzeOdRgW8>.

4 Powell mluvil plynne anglicky, francouzsky, německy, italsky, urdu, řecky, starořecky a latinsky. Pasivně ovládal velštinu, ruštinu, španělštinu a portugalštinu.

5 POWELL, J. E., Projev k Association des Chefs d'Entreprises Libres, Lyon, 12. února 1971. POLL 4/1/7, file 4. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

nejváženějším příteli, jehož ztráta je pro něj nenahraditelná.⁶ Přesto je tato rozsáhlá práce cenným zdrojem autentických a jinde nedostupných informací.

Jediným „zádrhelem“ při heuristické práci pro mě bylo to, že jeho projevy a myšlenky ve velké většině nikdy nebyly vydány a pokud ano, tak byly publikovány samotným Powellem. Z tohoto důvodu jsou velmi raritní a ceněné jeho stoupenci, a tudíž velmi drahé a špatně dostupné. Proto čerpám převážně z Powellova soukromého archivu jeho projevů, který je z velké části dostupný online, některé jeho projevy cituji z již vydaných publikací jiných autorů, kteří publikovali jejich části nebo kompletní texty. Části jeho projevů je možné nalézt i v dobovém tisku. Občasně publikoval i autorské články v *Daily Telegraph*.

Tato studie je z větší části členěna chronologicky; zabývám se zejména vývojem Powellova myšlení a klíčovými událostmi z hlediska britského přístupu k evropské integraci. Poslední tři části jsou věnovány významným oblastem Powellovo euroskepticismu. Jedná se o opozici vůči politické integraci Evropy, obhajobu parlamentní demokracie a národní suverenity a východiska Powellova euroskepticismu na základě jeho ekonomického přesvědčení.

OBDOBÍ DO VYLOUČENÍ ZE STÍNOVÉHO KABINETU V ROCE 1968

Powell byl jako poslanec vcelku nezávislý na stranických pokynech. Vždy hlasoval podle vlastního uvážení, i když to pro něj znamenalo značné osobní škody. Tento postoj potvrdil celou svoji kariéru. První nesoulad mezi Konzervativní stranou a poslancem Powellem nastal již za čtyři měsíce od jeho zvolení do House of Commons, kdy neuposlechl stranické zadání, a zdržel se hlasování o vyslovení nedůvěry vládě Clementa Attleeho, které vyvolal Winston Churchill kvůli tomu, že labouristická vláda odmítla vstoupit do Evropského společenství uhlí a oceli. Powell tento krok pokládal za první veřejnou manifestaci jeho odporu proti ztrátě národní politické svrchovanosti.⁷ Ačkoli bylo zřejmé, že se tehdy jednalo pouze o standardní tlak, který opozice může vyvinout na vládu, Churchill později, když se stal premiérem, neusiloval o vstup do tohoto společenství o nic více než Attlee. Tento vzdor vůči stranickému vedení u mladého poslance vedl k tomu, že mu Chief Whip sdělil, že ho po tom, jak se zachoval při tak důležitém hlasování, zřejmě nebude možné učinit členem vlády.⁸ Tak Powell navzdory svému talentu a odhodlání neprošel do Churchillovy vlády. Později dostal nabídku na post ve Welsh Office, ale Churchillovi řekl, že „od tuto funkci nepřijme, protože to není ta, kterou by chtěl“.⁹

Po změnách ve vládě v roce 1955 byl Powell jmenován parlamentním tajemníkem na Ministerstvu bydlení pod Duncanem Sandyssem. I přes to, že Sandys byl promi-

6 HEFFER, S., *Like the Roman: the life of Enoch Powell*. London 2008, s. xiii.

7 Tamtéž, s. 153.

8 Tamtéž, s. 154.

9 RITCHIE, R., Rozhovor s Pam Powellovou otištěný in: RISING, Lord Howard of (ed.), *Enoch at 100: A re-evaluation of the life, politics and philosophy of Enoch Powell*. B.m.: Biteback Publishing 2012.

mentním zastáncem evropské federalizace, dle Heffera spolu velmi dobře spolupracovali.¹⁰ Powell v tomto období příliš výrazně nevystupoval. Nelibost vůči Macmillanovi vznikla až v důsledku jeho odezvy na Suezskou krizi. Powell ho od té doby označoval za whiga, kterému byly cizí konzervativní hodnoty.¹¹ Powell postupně, i přes malé zádrhele, stoupal v pozicích státní správy. Jako ministr zdravotnictví se už více zapojoval do stranické i vládní politiky.

Z tohoto období pramení i jeho pozdější problém. Powell se totiž v šedesátých letech nechoval příliš euroskepticky a vůbec nevystupoval s takovou energií jako v pozdějších letech. V Macmillanově kabinetu podporoval jeho linii zahájit vyjednávání o vstupu do Evropského hospodářského společenství s perspektivou vstupu. Zápisy z jednání kabinetu nejsou příliš detailní a není zde tedy zmínka o Powellově postoji k této problematice.¹² V lednu 1963, kdy kabinet jednal o reakci na možné francouzské veto, byl dle zápisu Powell také pasivní.¹³ Později, když už nebyl vázán vládní odpovědností, jako stínový ministr obrany také nepůsobil tolik euroskepticky jako v pozdějších letech. Velmi mu například záleželo na budoucnosti britské vojenské přítomnosti v Německu. Opakovaně mluvil o nutnosti zachovat britské jednotky v Německu, které tak mělo zajistit stabilitu v Evropě. Snahy o stažení jednotek viděl i jako protiklad politice usilující o vstup do EHS. Mluvil o tom, že pozornost Spojených států amerických se soustředí na jiné části světa, Francie vystoupila z NATO, a že v těchto podmínkách se nemůže Británie obrátit k Evropě zády.¹⁴ V roce 1966 zase řekl v BBC, „členství v EHS nemá žádné nevýhody, pokud se nám do něj podaří dostat.“¹⁵ Při hlasování o tom, zda má Wilson podat druhou přihlášku do společenství, hlasoval Powell pro podání.¹⁶ Až 21. března 1969 veřejně prohlásil, že by bylo lepší, aby Británie svou přihlášku stáhla.^{17/18}

Období do roku 1968 bylo tedy obdobím, kdy se Powell nechoval tak, jako se choval od roku 1969. Když Macmillan podával první přihlášku, ani když Heath podporoval Wilsona při druhé přihlášce, Powell neprotestoval, natož aby rezignoval na své vysoké posty tak, jak to bylo jeho zvykem, když s něčím zásadně nesouhlasil. Přelomem je jeho nucený odchod z Heathova stínového kabinetu v roce 1968. Powell obrat ve svém přístupu k evropské otázce hájil tím, že po odchodu ze stínového kabinetu na něm již neležela kolektivní odpovědnost, a mohl se tak vyjadřovat svobodněji. Později také uvedl, že neměl námitky proti vládní politice, protože byl tehdy vstup do EHS prezentován pouze jako jednání o zóně volného obchodu. Jeho postoje z let 1962 mu

10 HEFFER, S., c. d., s. 203.

11 Tamtéž, s. 210.

12 CAB 128/36, 1962. Conclusions of a Meeting of the Cabinet held at Admiralty House, S.W. 1, on Thursday, 19th July, 1962, at 10.30 a.m. The National Archives, Kew, s. 7.

13 CAB 128/37, 1963. Conclusions of a Meeting of the Cabinet held at Admiralty House, S.W.1, on Tuesday, 22nd January, 1963, at 11.30 a.m., The National Archives, Kew, s. 4–6.

14 HEFFER, S., c. d., s. 427.

15 Tamtéž, s. 517.

16 Tamtéž.

17 Tamtéž.

18 Druhé veto přišlo v roce 1967, ale Británie se rozhodla přihlášku ponechat na stole.

byly později předkládány jako důkaz jeho nekonzistentnosti a tendenčnosti při jeho hlasitém odporu v sedmdesátých letech. Vždy tyto námitky odmítal s tím, že byl méně významným ministrem, který se zajímal o své záležitosti a nepletl se do vládní politiky, již jako její loajální člen respektoval. Vícekrát se za tento svůj postoj i omlouval voličům.

OBDOBÍ OD ROKU 1968 DO ROKU 1975

Powell neměl s evropskou integrací zásadní problém až do roku 1968. Do té doby ne protestoval ani proti britskému zapojení do EHS. Powell souhlasil s předešlou politikou vůči společenství s tím, že pokud by byl některý z předchozích pokusů úspěšný, britská veřejnost by to přijala jako výzvu, která byla potřeba.¹⁹ Poté ale dodal, že od dob první přihlášky nedokázalo EHS potvrdit očekávání a naděje, které do něj byly v Británii vkládány, a bylo by tedy vhodné přehodnotit dosavadní přístup. Ve stejné době však Heath odvolal Powella ze stínového kabinetu, což byla velká rána pro jeho politickou kariéru. Powell navíc nečekal, že by Heath na jeho birminghamský projev mohl reagovat takto silně.

Powell poté začal naplno napadat politiku Konzervativní strany ve více tématech. Velkou porci jeho koncentrace zaujala Heathova proevropská politika. I přes Powellovy omluvy v tom smyslu, že měl v šedesátých letech na práci jiné věci a společný trh vnímal zejména v intencích mezinárodního obchodu, nelze úplně opomenout to, že Powell měl velmi silnou motivaci kritizovat vedení své strany. Osobně soudím, že i přes to všechno jsou Powellovy argumenty natolik silné a jeho pochmurné predikce natolik přesné, že je vhodné se soustředit pouze na podstatu jeho argumentace a není nutné se příliš ohlížet na tyto jeho osobní animozity, které nepochybně cítil vůči Heathovi. Nicolas True hledá zlomový moment, kdy Powell změnil své vnímání evropské integrace; mimo Powellovo opuštění stínového kabinetu ho nalézá ve druhém de Gaullově vetu.²⁰ Powell již v roce 1969, tedy krátce po odchodu de Gaulla z postu francouzského prezidenta, tvrdil, že jeho nástupce bude používat vůči britskému členství stejné námitky, čili že francouzská veta měla málo společného s osobou prezidenta de Gaulla.²¹ Příčinu viděl především v tom, že se Británie a Francie nemohou dohodnout na společných výhodných podmínkách fungování EHS.

Možná i proto si Powell začal uvědomovat rizika britského členství ve společenství. Vzhledem k tomu je možné, že nejenom Heath měl vliv na změnu Powellovo přístupu. Problém je také v tom, že v letech 1967–1969 se toho přihodilo více najednou, a není tak možné učinit nějaký kategorický závěr, co bylo pravou příčinou Powellova obratu. Je tedy nutné se spokojit s tím, že na vývoj mělo vliv více faktorů, které navíc působily stejným směrem. Powell nebyl ve svém názorovém obratu ojedinelý. Mnoho pro-evropských politiků postihl podobný osud. Například Tony Benn byl také nej-

19 HEFFER, S., c. d., s. 529.

20 TRUE, Lord Nicholas, *European Union*, in: RISING, Lord Howard of (ed.), *Enoch at 100: A re-evaluation of the life, politics and philosophy of Enoch Powell*. B.m. 2012, s. 5.

21 HEFFER, S. c. d., s. 529.

dříve stoupencem evropské integrace. Teprve po osobní zkušenosti s Evropskou komisí obrátil a začal vystupovat proti britskému zapojení do EHS.²²

Powell nyní vnímal společenství jak v ekonomické, tak i v politické rovině. Tento moment je velmi důležitý pro posuzování obecnějšího postoje ostrovních politiků vůči EHS, protože je do značné míry reprezentativní pro větší část britských politiků. Dokud brali v potaz pouze hospodářské souvislosti členství, byli pro vstup; v okamžiku, kdy se začali zajímat i o politické aspekty členství, ale mnoho z nich se dostalo do opozice vůči členství a mnoho euroskeptických argumentů mířilo právě na politické souvislosti členství a předpokládaný vývoj EHS do formy federativního státu.

Před volbami v roce 1970 byl již Powell ve svých názorech velmi vzdálen své straně. Ideové rozpory mezi ním a vedením toryů byly hluboké a nepřekonatelné. Powell si byl jistý tím, že politika, kterou reprezentovalo tehdejší vedení Konzervativní strany, nebyla ta, jakou by měla strana prosazovat. Proto doufal, že konzervativci volby nevyhrají a on se bude moci ucházet o post předsedy strany. Do voleb šel tedy Powell s něčím, co by se dalo nazvat jako osobní volební program, jenž se lišil od programu strany, za kterou kandidoval do parlamentu. Jeden z hlavních bodů jeho programu, mimo imigrační politiky a boje proti socialismu, byl boj za zachování politické nezávislosti Británie a jejích politických institucí. Británie dle něj ještě stále nebyla rozhodnuta pro vstup a Powell svým voličům garantoval, že bude dělat maximum pro to, aby se Konzervativní strana odvrátila od záměru vstoupit do EHS.²³ To, že si celá Powellova rodina přála, aby volby v roce 1970 Heath prohrál, dokládá i jeho manželka. Konzervativce Powell podpořil pouze z povinnosti, ale očekával jejich porážku. Poté, co Heath překvapivě vyhrál, Powellova rodina věděla, že s jeho kariérou je konec, pokud se nestane něco mimořádného.²⁴

V předvolební kampani dostával Powell obrovský prostor. V novinách obsadil více místa než celá Liberální strana.²⁵ Do voleb šel Powell jako „jediný subjekt“, ochotný vyslyšet nářky voličů ohledně imigrace a evropské integrace, a proto přitahoval takovou pozornost lidí i médií. V této době byla proti vstupu i britská veřejnost. Například v dubnu 1971 podle Gallupova ústavu bylo pouze 15 % Britů pro vstup do EHS.²⁶ Velké strany byly v těchto otázkách zajedno, a volič tak neměl velkou možnost vyjádřit svůj názor volbou jedné nebo druhé. Z voleb tedy nemohl vzejít jasný mandát, jak naložit s britským vztahem k EHS. Navíc ve volbách 1970 nebyla otázka vstupu do EC tématem předvolebního boje, a otázky ohledně evropské otázky se nedostaly ani mezi dvanáct největších témat televizních předvolebních diskuzí.²⁷

Po volbách 1970 byl Powell velmi zdrcen. Uvědomoval si i to, že Heathovi pomohl vyhrát i on, protože v okresech, kde se pohyboval Powell, byl příliv voličů ke Konzer-

22 NEIL, A., 2008. Tony Benn Interview. 14. července 2008. BBC. Získáno 20. 7. 2013. Dostupné online: <http://www.youtube.com/watch?v=mTwHKBE2qe8>.

23 *Sunday Telegraph*, 31. května 1970.

24 RITCHIE, R., Rozhovor s Pam Powellovou.

25 HEFFER, S., c. d., s. 559.

26 BOOKER, Ch. — NORTH, R., *Skryté dějiny evropské integrace od roku 1918 do současnosti*, Brno 2006, s. 167.

27 Tamtéž.

vativní straně nejvýznamnější, a při těsném výsledku voleb to hrálo významnou roli.²⁸ Po těchto volbách naplno vypukl konflikt mezi ním a předsedou strany Heathem. Powell s ním ostře nesouhlasil i v otázkách hospodářské politiky, zejména pokud šlo o státní vlastnictví, veřejné výdaje, měnovou politiku, ale hlavně o inflaci. Tehdy byl ekonomický mainstream stále keynesiánský a s narůstající inflací si nevěděl rady. Powell byl v tomto směru jakýmsi prvním prorokem monetarismu a konzervativního obratu.

Po volbách muselo být Powellovi zřejmé, že pokud je vládní politika víceméně jednotná, vstup do EHS nebude lehké odvrátit. Konzervativní strana na své konferenci v roce 1971 byla v otázkách Evropy vcelku jednotná, když vstup podpořila v hlasování poměrem 2474:324.²⁹ Proti vstupu se po volbách utvořila skupina poslanců čítající 44 poslanců, kteří podepsali tzv. *Early Day Motion*³⁰ odmítající britský vstup i vyjednávání. Tato skupina byla větší, než většina 31 poslanců, kterou vláda měla.³¹ Následovaly další uskupení oponující britskému začlenění do EHS, které se blížilo. V únoru 1970 začala fungovat mezistranická euroskeptická organizace s názvem *Common Market Safeguards Campaign*. Tato organizace ale nebyla zrovna úspěšná. Nepodařilo se jí sjednotit euroskeptiky z obou stran. Například už její název, který byl pouze obměnou dřívější labouristické organizace, nepůsobil příliš nadstranicky. V organizaci působil 22 konzervativních a 38 labouristických poslanců, čili určitou parlamentní sílu měla. Tato skupina se však soustředila pouze na ovlivňování rozhodnutí v parlamentu. Její protějšek v podobě *The British Council of the European Movement* se soustředil na ovlivňování jak parlamentu, tak i veřejnosti.³² Po volbách 1970 také vznikla tzv. *1970 Group*. Jednalo se o skupinu konzervativních poslanců, kteří měli určité napojení na Enocha Powella. Jejich činnost spočívala v kladení parlamentních dotazů na britské členství v EHS, namířených proti členství a vládě.³³

Powell v parlamentu tehdy ostře vystupoval proti Geoffreymu Ripponovi³⁴, který ve svém projevu v Dolní sněmovně mluvil o „postupném vývoji směrem k Evropské měnové unii“, a dle Powella také odhalil, že cíle EHS nejsou pouze v hospodářské oblasti, ale že politickou a hospodářskou část společenství nelze oddělit. Nejvíce byl Powell zděšen Ripponovým souhlasným komentováním výroků francouzského prezidenta Georgese Pompidoua o tom, že společenství by mělo mít vlastní politiku, sub-

28 Srv. COCKERELL, M., 1995. *Odd Man Out*. BBC. Získáno 5. 6. 2013. Dostupné online: <http://www.youtube.com/watch?v=aXi6TMG8hTE>.

29 CONFERENCE RESOLUTIONS, 1971. 89th Conservative Party Conference, Brighton, Conservative Party Archive, Oxford, dostupné online: <http://conservativepartyarchive.blogspot.cz/2013/01/40-years-ago-britain-joins-eec.html#.UecVvGR5xSc>.

30 *Early Day Motion* je institut ve Westminsterském systému, jehož pomocí mohou poslanci vyjádřit svůj názor ve formátu jedné věty.

31 FORSTER, A., *Euroscepticism in contemporary British politics: opposition to Europe in the Conservative and Labour parties since 1945*, London 2002, s. 34.

32 Tamtéž, s. 37.

33 Tamtéž, s. 35.

34 Geoffrey Rippon, kancléř Lancasterského vévodství pověřeným vyjednáváním o vstupu do EHS.

jektivitu a roli ve světě.³⁵ Spor Powella s Heathem byl velmi vyostřený. Navzájem se napadali v médiích. Situace se vstupem byla již v roce 1971 tak vyhraněná, že neúspěch by znamenal Heathův konec. Je nutné mít toto na paměti, aby bylo zřejmé, jak silnou motivaci Powell tehdy měl. Mohl dostat svým principům a slibům, zbavit se největšího protivníka a velmi pravděpodobně se vyšvihnout do předsednického postu.

Powell si byl zřetelně vědom nezvratnosti rozhodnutí o vstupu do EHS. Nijak nespécifikoval, z čeho tak usuzoval, ale opakovaně mluvil o rozhodnutí, které nastalo ovlivní budoucnost národa. Možná i proto napjal všechny své síly proti přijetí zákona, který formálně implementoval *acquis communautaire* do britského právního řádu. Velmi silně útočil na Heatha za způsob, jakým zajišťoval podporu pro *European Communities Bill* (ECB). Kritizoval ho za přílišný nátlak na poslance a směrem k jeho osobě jednou pronesl poznámku: „Once a Chief Whip is always a Chief Whip.“³⁶ Heffer dodává svou soukromou informaci od jednoho z tehdejších backbencherů Konzervativní strany, že když byli ještě v opozici; Heath podle ní řekl, že jejich stranu tvoří pouze tři typy lidí: „Shits, bloody shits a fucking shits.“³⁷ Lze tedy věřit tomu, že při projednávání ECB byly použity velmi tvrdé parlamentní praktiky. Dle Heffera měl později Powell říct, že viděl dospělé muže odcházet z kanceláře Chief Whipa v slzách.³⁸ Tím Powell demonstroval, že Heath neměl srdečný souhlas parlamentu ani obyvatel, jehož získáním osobně podmínil vstup do EHS. Heath také hrozil, že pokud vláda v hlasování neuspěje, vyhlásí nové volby.³⁹

Teprve při zveřejnění finálního textu návrhu zákona o EHS, respektive o Evropských společenstvích (ES) vyšly najevo všechny neúspěchy vyjednávání. Do této doby mohla vláda prezentovat pouze to, co chtěla a vydávat vyjednané podmínky za výhodné, protože finální ustanovení přístupové smlouvy a legislativy s tím spojených nebyla zveřejněna. Poté, co vyšla najevo detailní interpretace navrhovaného zákona, zvedla se proti němu velká opozice a většina 112 poslanců, která odsouhlasila záměr vlády — vstoupit do ES, byla minulostí. Postoje tehdejších euroskeptiků vyčerpávajícím způsobem shrnul labouristický kabinetní ministr Peter Shore ve svém článku v *New Statesman* z února 1972. Shore napsal: „Od vydání Bílé knihy v červnu minulého roku jsme věděli, že vstup by znamenal nejenom konec Evropského společenství volného obchodu, Commonwealthu a návrat k tzv. obilním zákonům, ale i každoroční platby nemalého výpalného pro EHS, významné oslabení naší schopnosti přijímat svou vlastní hospodářskou politiku a velkou ránu pro náš způsob demokracie. Ale text přístupové smlouvy také odhalil, jak naše vláda selhala při hájení těch několika málo zájmů Británie a Commonwealthu.“⁴⁰

Opozice vůči vstupu doufala, že *European Communities Bill*, který transponoval legislativu společenství do britského práva, bude velmi dlouhý a komplikovaný zákon, který budou moci snadno zdržet v parlamentu a zmařit tak jeho přijetí. Vláda však

35 HEFFER, S., c. d., s. 579.

36 Tamtéž, s. 615.

37 Tamtéž.

38 Tamtéž, s. 618.

39 Tamtéž.

40 *New Statesman*, 11. únor 1972.

zákon upravila do podoby pouze dvanácti paragrafů s využitím možnosti, kdy parlament v rámci přijatého zákona zplnomocňuje vládu, aby sama provedla další legislativní úkony spojené s tímto zákonem. Jednalo se tedy o významný přesun pravomocí od legislativy na exekutivu. K zákonu byla pomocí přijetí „gilotiny“ omezena rozprava, která by jinak jistě sloužila oponentům vstupu k obstrukcím a znemožnění přijetí návrhu zákona. Vůči tomuto vládnímu postupu se zvedla vlna odporu z řad jak konzervativních, tak labouristických euroskeptiků. Poslanci jako Foot, Shore nebo Powell tento vládní krok označili za „nepřípustné omezení práv parlamentu“ nebo jako „roubík pro parlament“.⁴¹ Ve skutečnosti si však euroskeptikové chtěli pouze vynahradit svou porážku při schvalování samotného záměru vstoupit. ECB byl zákon, který fakticky sloužil pouze jako ratifikace, již parlamentem schváleného vstupu do společenství. Zákon však neměl příliš širokou podporu a do poslední chvíle nebylo stoprocentní, zda vůbec projde. Předem odhadovaná většina byla mezi jedním a devíti poslanci.⁴² Pokud by tento návrh na omezení diskuze neprošel, byl by vstup do ES velmi ohrožen.

Oponenti vstupu se však nemohli opřít o média či veřejnost, protože zákon byl sám o sobě nezajímavý. Média o něm příliš nereferovala a veřejnost byla vůči němu lhostejná. Vláda se však kvůli tomu obávala, že až při projednávání vyjde najevo charakter a rozsah přijímané evropské legislativy, zvedne se vlna odporu. Málokdo totiž podle vládního memoranda z roku 1972 měl ucelenou představu o tom, co vlastně *acquis* představuje, a vláda se tedy obávala, že ji média a veřejnost budou napadat za to, že je o podobě projednávaného návrhu zákona nedostatečně informovala.⁴³

Zákon nakonec prošel prvním čtením, ale s nepříliš přesvědčivou majoritou. Ve druhém čtení měla vláda již většinu pouhých osmi poslanců. To opravdu neznačilo „srdečný souhlas“ parlamentu a dokládalo Powellova slova, když křičel v rozpravě po prvním čtení: „It won't do! It won't do!“⁴⁴ Druhý den po hlasování ve druhém čtení, během něhož *European Communities Bill* prošel pouze většinou osmi hlasů, byl Powell přesvědčen, že nemůže být schválen. Dle Heffera dokonce napsal francouzskému velvyslanci v Londýně, že Velká Británie nevstoupí do EC a doporučil mu, aby o tom spravil svou vládu.⁴⁵ V parlamentu vznikl i spor o to, zda mohou jednotlivé výbory či sněmovna přijímat novely a změny v ECB. Samozřejmě to bylo premiérem zamítnuto, ale Powell dále upozorňoval na nestandardnost tohoto kroku a požadoval možnost měnit zákon, i když z toho plynuly pro vládu nějaké povinnosti vůči jejím smluvním partnerům.⁴⁶ Jeho kolegové však nesdíleli Powellovo rozhořčení (i když labouristé kvůli tomu vyvolali hlasování o nedůvěře vládě) a zákon mohl procházet jako pevný celek bez možnosti přijetí jakýchkoliv změn. Powell projednávání ECB přirovnával k bitvě o Británii z roku

41 CAB 199/18, 1972. *European Communities Bill 1972: Guillotine Motion*, 2 May 1972. The National Archives, Kew.

42 *The Times*, 2. května 1972.

43 CAB 199/20, 1972. *European Communities Bill 1972: background and briefing notes; presentation of the Bill*. The National Archives, Kew.

44 Srv. ELLIOT, M., 1996. *The Poisoned Chalice*. BBC. Dostupné online: <http://www.youtube.com/watch?v=K9GhIDvoF44&feature=youtu.be&t=14m19s>.

45 HEFFER, S., c. d., s. 620..

46 Tamtéž, s. 622.

1940, šlo podle něj o bytí a nebytí svrchované země.⁴⁷ Během projednávání ECB se Powell postupně stále více vzdaloval Konzervativní straně a jeho popularita u veřejnosti klesala.⁴⁸ Před třetím čtením ECB se veřejně debatovalo o možnosti referenda. Powell mluvil i o možnosti vyspat volby, které by mohly dát vládě jasný mandát. Referendum nakonec neprošlo díky hlasům labouristických „pro-marketeters“. Powell věřil, že referendum by dramaticky změnilo situaci a pravděpodobně by zastavilo proces vstupu země do ES.⁴⁹

Zajímavá byla scéna z dubna roku 1972, kdy Powell v projevu v Cumberlandu uvedl, že Roy Jenkins, vedoucí postava labouristických zastánců členství, který tajně organizoval rebelii skupiny labouristických poslanců proti stranické linii, stejně nelituje svého rozhodnutí rezignovat na post místopředsedy Labour Party, protože „chce svůj talent uplatnit spíše na evropském jevišti a činit rozhodnutí ne v zájmu Británie zde doma, ale spíše v zájmu Evropy v Bruselu, Paříži, Lucemburku nebo kdekoli jinde, kde jsou ony imperiální pavilony rozestaty“.⁵⁰ Tento projev Jenkinse rozzuřil, a proto zaslal Powellovi dopis, kde se vyjádřil, že jeho konstrukce je naprosto mylná, a že neví, které důkazy ho svedly k takovéto nepravdivé konstrukci.⁵¹ Čtyři roky po tomto incidentu nastoupil Roy Jenkins na pozici prezidenta Evropské komise v Bruselu.

Powell také přiznal, že ho udivilo, jakou míru porozumění a souhlasu našel společně s těmi největšími levičáky z *Labour Party*. Toto je velký problém dnešní vědy zabývající se euroskepticismem. Euroskeptici se totiž rekrutují mnohdy z opačných pólů politického a ideového spektra. To tvoří problém pro konceptualizaci pojmu euroskepticismus. Otázka, jak se vyrovnat s tímto fenoménem, je dodnes otevřená. Ale z Powellových výpovědí lze zjistit, že pro studium euroskepticismu je opravdu možné do jedné skupiny zařadit jak vyhraněně pravicové, tak i levicové subjekty, protože jejich motivace jsou ve velké míře totožné a cíle naprosto identické. Sám Powell tvrdil, že i přesto, že levičákům na ES vadilo to, že by je oddálilo od jejich cíle zavést socialismus ve Velké Británii, jejich instinkty a argumentace byly stejně nacionalistické či patriotické jako byly ty Powellovy.⁵² Další podobné propojení s moderním studiem euroskepticismu je i Powellovo snad největší téma, a sice otázka imigrace, kterou se mu podařilo spojit i s otázkami evropské integrace. Powell občany varoval, že po vstupu se britská města stanou „ghetty Evropy“.⁵³ Tyto obavy se sice nenaplnily, ale téma zůstává i dnes přítomno v britském euroskepticismu, například ve formě strany UKIP.

European Communities Bill byl nakonec přijat, ale pouze za velkého vypětí všech, kteří o to usilovali, zejména premiéra Heatha. Ten vstup do společenství podmiňoval

47 POWELL, J. E., Projev v Newtown, 4. března 1972. 4/1/8, file 3. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

48 HEFFER, S., c. d., s. 625.

49 Tamtéž, s. 630.

50 POWELL, J. E., Projev v Cumberland. 29. dubna 1972. POLL 4/1/8, file 3. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

51 HEFFER, S., c. d., s. 631.

52 Tamtéž.

53 Tamtéž, s. 639.

„srdečným souhlasem parlamentu a lidu“. Tato jeho podmínka zjevně splněna nebyla. Zákon procházel jednotlivými čteními pouze nižší většinou. Ve druhém čtení to byla většina pouze osmi poslanců. K zákonu byla také omezena rozprava, a to také díky velmi těsné většině. Po uplynutí několika desítek let tehdejší politici přiznali, že aby zákon mohl vůbec projít, docházelo k tajné spolupráci mezi vládou a proevropskými labouristy, což Powell nahlas říkal již tehdy.⁵⁴ Labourističtí poslanci, vedení Royem Jenkinsem, se záměrně neúčastnili některých hlasování, aby byl snížen potřebný počet hlasů k získání většiny. Poslanci si zkrátka našli nějakou důležitou povinnost mimo sněmovnu, přičemž se řídili tajně sjednaným rozvrhem, aby nebylo nápadné, co se vlastně děje.⁵⁵ Po přijetí ECB se Powell nevzdal, a upjal se k nadcházejícím volbám, kde doufal, že občané vyjádří svůj nesouhlas se vstupem a vzdání se suverenity parlamentu.

Po přijetí zákona bylo Powellovi jasné, že již nechce být součástí parlamentu, který se dobrovolně vzdal své svrchovanosti. Sepsal svou rezignaci na poslanecký mandát a tuto rezignaci nosil každý den v kapse svého saka.⁵⁶ Nakonec ale vydržel až do konce volebního období. Zvažoval tak další ze svých protestních rezignací, a i přesto, že nebyly v jeho kariéře neobvyklým dějem, poslaneckého mandátu si velmi vážil. Powell se dále upnul k nadcházejícím volbám, kde otevřeně podporoval *Labour Party*. Sám se rozhodl v nadcházejících volbách nekandidovat. Učinil tak z více důvodů, zejména však na protest proti Konzervativní straně. Zároveň veřejně oznámil, že bude poštou volit čtyřadvacetiletou labouristickou kandidátku v jeho volebním okrsku.⁵⁷ Powellovo rozhodnutí opustit *Tory Party* i parlament vyvolalo nepochopení a rozhořčení u jeho kolegů a voličů. Dle *Daily Telegraph* si jeho straničtí kolegové mysleli, že si Powell hraje na de Gaulla, a čeká, až ho národ povolá v nejhorší chvíli.⁵⁸ U tohoto jeho kroku je možné zaznamenat postupný pokles jeho oblíbenosti. Powell chtěl renegociaci a referendum, které slibovali labouristé. Doufal totiž, že voliči nakonec odmítnou rozhodnutí parlamentu o vzdání se svrchovanosti. Konzervativci pod Heathem ale ze svého evropanství neustoupili, a tak Powell otevřeně říkal: „Raději dožiji v socialistické Británii, pokud to byla cena za to, že neztratí politickou nezávislost.“⁵⁹

Powell se tak později prostřednictvím novináře *Daily Mail* domlouval s lídrem opozice Haroldem Wilsonem na společné strategii, jak sesadit Heatha. Setkávali se později spíše náhodně a nejčastěji na toaletách ve sněmovně.⁶⁰ Powell se tedy definitivně rozešel se svou stranou, protože, jak sám rád říkal — zájmy země mu byly před-

54 POWELL, J. E., Projev z Shipley. 24. června 1972. POLL 4/1/8, file 2. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

55 ELLIOT, M., 1996. The Poisoned Chalice. BBC. Dostupné online: <http://www.youtube.com/watch?v=K9GhIDvoF44&feature=youtu.be&t=14m19s>.

56 RITCHIE, R., Rozhovor s Pam Powellovou.

57 *Daily Telegraph*, 27. únor 1974.

58 *Daily Telegraph*, 8. únor 1974.

59 POWELL, J. E., Projev k South Kensington Young Conservatives, 30. září 1976. POLL 4/1/11, file 2. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

60 HEFFER, S., c. d., s. 701.

nější než strana či on sám. V Heathovi viděl největší nebezpečí pro Británii a hledal cesty, jak se ho zbavit. Ve Wilsonovi viděl naději na renegociaci a referendum.

Těsně před volbami, v únoru roku 1974, se Powell zapojil do organizace *Get Britain Out*, kde měl několik projevů. Ostře útočil na Heathe za to, že Británii do ES dovedl podvodem, že lhal voličům a neříkal jim celou pravdu o politické integraci. Vyzýval k obraně svrchovanosti parlamentu a volbě labouristů kvůli jejich programu renegociace a referenda. Heat na Powella nemohl příliš ostře reagovat, protože Powell byl stále jeden z nejoblíbenějších politiků v zemi a naslouchalo mu velké množství voličů z obou stran. Na Powellovy veřejné projevy chodily tisíce lidí a jeho projevy byly přenášeny na velkoplošné obrazovky před objekty, kde Powell mluvil, protože vždy byla větší část posluchačů, která se nevešla dovnitř. Konzervativci se báli, že by jim Powell mohl prohrát volby, a proto se příliš neangažovali v další eskalaci rozporů. I když zvažovali Powellovo vyloučení ze strany, nikdy se k tomu neodhodlali, protože věděli, že by to Powellovi jedině pomohlo.

Velmi známý je výjev z druhého Powellova předvolebního projevu v rámci organizace *Get Britain Out*, kdy na něj někdo z publika (poté, co Powell vyzval k volbě labouristů) zakřičel: „Jidášii!“ Powell velmi pohotově a naléhavě odpověděl: „Judas was paid! Judas was paid! I am making a sacrifice!“⁶¹ Powell byl brilantní řečník a také tento incident zvládl bravurně. Jeho projevy byly velmi dobře konstruované, promyšlené a jeho přednes byl vynikající. Byl rovněž dlouholetý amatérský básník, jeho verše byly dokonce vydány i knižně. Powell k tomu však přidával i jeho skoro herecké umění, kdy svým vystoupením dával dojem naléhavosti a dramatickosti. Sám říkal, že pro dobrý projev nesmí být řečník nikdy příliš klidný. K tomuto stavu si pomáhal například tím, že mluvit chodil s plným močovým měchýřem, aby byl v dostatečném napětí.⁶²

Volby v únoru roku 1974 vcelku překvapivě vyhráli labouristé se svým programem renegociace a referenda o setrvání v Evropských společenstvích. Powell tento výsledek osobně slavil. Když si ráno přečetl výsledek v novinách, vrátil se do koupelny a zpíval *Te Deum*.⁶³ Od této chvíle vše směřovalo k referendu. Nástup Margaret Thatcherové do čela Konzervativní strany a její proevropské postoje dále utvrdily Powella v rozchodu s jeho bývalou stranou. Paradoxně však později Thatcherová vlebila Powella s tím, že byl „first on Europe“.⁶⁴ Powell tehdy káral konzervativní proevropany za jejich mylné a bludné představy o tom, že ES může Británii nahradit ztrátu impéria.⁶⁵ Powellem vytoužený návrat Konzervativní strany k jejím pravým hodnotám a myšlenkám se tudíž nekonal.

Powell si nejspíše uvědomoval, že Britové se v referendu vysloví pro setrvání ve společenství. I tak ale tvrdil, že dříve nebo později se Britové vysloví pro vystoupení.⁶⁶ Powell

61 BBC (1974), zpravodajství, dostupné online: <http://www.youtube.com/watch?v=CGkAou-2uqBA>.

62 COCKERELL, Michael, 1995. *Odd Man Out*. BBC. Získáno 5. 6. 2013. Dostupné online: <http://www.youtube.com/watch?v=aXi6TMG8hTE>.

63 Tamtéž.

64 HEFFER, S., c. d., s. 751.

65 Tamtéž, s. 750.

66 Tamtéž, s. 748.

přirovnával britské nepochopení dalších plánů Společenství k appeasementu třicátých let. Společenství mluvilo o jednotném státu a Britové odmítali těmto signálům naslouchat. Tvrdil, že budou-li Britové hlasovat pro setrvání, budou toho později, až vyplave na povrch více novinek spojených s politickou integrací, litovat a cítit se podvedeni.⁶⁷

OBDOBÍ PO REFERENDU Z ROKU 1975

Po oznámení výsledku referenda Powell poznamenal, že lidé nepochopili, o co se jednalo, a nedokázali si uvědomit všechny důsledky tohoto kroku. Lidé podle něj pouze podleli Heathovu diktátu a tezi o zastaralosti národního státu.⁶⁸ Powell dále zdůrazňoval, že zde existuje základní nedorozumění mezi státy ES a Británií. Každý si pod závazkem členství v evropské integraci představoval něco jiného, a z tohoto nedorozumění musely v budoucnu vzejít podle něj pouze další problémy ve vztahu Britů ke kontinentu.⁶⁹ Jako první tak nahlas definoval podstatu fenoménu, který začal být později nazýván termínem, jenž označoval Británii jako „awkward partner“.

Powell sice do voleb roku 1974 nenastoupil, ale dlouho mimo parlament nevydržel. Téměř ihned po volbách se rozhodl přijmout nabídku ulsterských unionistů a v doplňovacích volbách se ještě téhož roku vrátil do poslaneckých lavic. Po parlamentním schválení vzdání se své svrchované moci již Powell nechtěl být členem této sněmovny. Později však podle svých vlastních slov usoudil, že: „Nelze odmítat svou zemi, jako nelze odmítnout své rodiče.“ Sám sebe přesvědčil o tom, že bylo „oprávněné zasednout v parlamentu za stranu, která byla proti rezignaci Británie na svou svrchovanost“.⁷⁰ Powell měl k unionistům blízko, protože tato strana byla také proti britskému členství a Powell se delší dobu zajímal o problematiku Severního Irska. Jeho pozice ale již slábla. Cesta zpět do Konzervativní strany byla pro Powella uzavřená a po referendu i ubylo argumentů proti britskému členství. Powell nicméně stále věřil svým ideám a doufal, že si Britové jednou uvědomí, že udělali chybu. Stále se sice vyjadřoval k otázkám evropské integrace, ale již nepřinášel mnoho nového.

V prvních volbách do Evropského parlamentu v roce 1979 Powell otevřeně nepodporoval labouristy, ale voličům doporučoval volbu těch kandidátů, kteří se dříve osvědčili jako ti, kteří chtěli zachovat Británii jako suverénní národní stát, a nikdy tak nehlasovali pro vstup do ES. Labouristé ale před volbami prohlásili, že chtějí usilovat o navrácení moci parlamentu schvalovat jakoukoli evropskou legislativu i proti vůli jejích evropských partnerů. Opět to tedy byli v Powellových očích labouristé, kteří lépe hájili zájmy Británie. Volby ale nakonec drtivě ovládli konzervativci a pro Powella to byla další porážka.⁷¹

---

⁶⁷ *The Times*, 4. červen 1975.

⁶⁸ HEFFER, S., c. d., s. 756.

⁶⁹ POWELL (1971), projev k Association des Chefs d'Entreprises Libres.

⁷⁰ POWELL, J. E., Projev k Salisbury Group, Hatfield, 12. října 1987. POLL 4/1/19, file 1. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enoch-powell.info/enochpowellspeeches.html>.

⁷¹ HEFFER, S., c. d., s. 822.

Powell dlouho neměl pochopení pro Margaret Thatcherovou. Vždy v ní viděl pouze pokračovatelku Heathe, protože Thatcherová až do svého nástupu na premiérský post vždy hájila proevropské postoje a politiky. Až když se vyslovila proti výši britského příspěvku do společného rozpočtu a zaznamenala na tomto poli svůj první úspěch, dokázal Powell pochválit její postoj, úsilí a výsledky. Později v osmdesátých letech, před pádem Thatcherové, dokonce řekl, že se vrátí do Konzervativní strany, pokud premiérka přežije ve funkci.⁷²

ARGUMENT PROTI POLITICKÉ INTEGRACI EVROPY

Jako největší Powellův přínos do debaty o evropské integraci považuji to, že ve své době téměř osamoceně argumentoval proti politické jednotě společenství. Jako jeden z mála bral již tehdy vážně tento aspekt evropské integrace a hlasitě varoval před jeho důsledky. Přitom v sedmdesátých letech již byly zmínky o evropské hospodářské a politické jednotě všudypřítomné. V říjnu 1970 byla zveřejněna Wernerova zpráva o budování hospodářské a měnové unie.⁷³ Její závěry však byly všeobecně známé již před jejím dokončením. Zpráva naprosto jednoznačně vytyčila budoucí směřování evropské integrace směrem k Evropské měnové unii. Ve stejném měsíci byla vydána i Davignonova zpráva o politické unifikaci Evropy.⁷⁴ Obě tyto zprávy se přímo či nepřímo týkaly politického sjednocování a postupné federalizace Evropy.

Na svých veřejných vystoupeních, která byla velmi hojně navštěvovaná, Powell mluvil o širších implikacích členství v EC. Veřejná debata se totiž v Británii nesla v duchu vstupu do „Common Market“ a mluvilo se výhradně o hospodářských aspektech členství. Bílá kniha o vztahu Spojeného království a Evropských společenství z roku 1971 ostatně říkala, že společenství je prioritně zaměřené na hospodářskou politiku. Vláda tak, ať již záměrně či nikoli, ignorovala a veřejnosti netlumčila aktuální vývoj na poli politické integrace Evropy. Powellovi termín „Common Market“ vadil, protože naváděl k špatnému pochopení společenství jako hospodářské organizace s cílem rozšířit obchod na kontinentě. Powell měl raději název *European Economic Community*, protože hospodářské společenství spíše evokovalo pravou podstatu, a to společnou hospodářskou politiku prováděnou společnou vládou.⁷⁵

Mnoho tehdejších politiků odmítalo debatu o politické integraci jako předčasnou. V Lyonu Powell hned z několika důvodů odmítl v Británii rozšířený argument, že onu politickou integraci není nutné brát tolik vážně. Podle mnohých to nebylo tak žhavé,

⁷² Tamtéž, s. 934.

⁷³ WERNER, P., *Report to the Council and Commission on the realization by stages of economic and monetary union in the Community*, Luxembourg, 8. října 1970.

⁷⁴ DAVIGNON, É., *Report by the Foreign Ministers of the Member States on the problems of political unification*, Bulletin of the European Communities. November 1970, n° 11. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. 27. října 1970.

⁷⁵ POWELL, J. E., Projev v Kingston on Thames, 12. ledna 1970. POLL 4/1/6, file 4. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

a pokud vůbec měl být tento záměr realizovaný, mělo se tak dít pomalu a postupně a Britové si na to měli postupně zvyknout. Podle Powella nebylo možné dělat takováto rozhodnutí, ovlivňující budoucí generace, bez jasného názoru či přijetí dané skutečnosti.⁷⁶ Mnoho britských politiků zkrátka nevěřilo tomu, že je něco takového na pořadu dne. Bruselská vyjádření brali jako neurčité kontinentální vize a plány do budoucna. Ve svém lyonském projevu vysvětloval Powell Francouzům, jak byla v Británii vnímána evropská integrace v období první a druhé britské přihlášky. Tehdy se o ES uvažovalo pouze v intencích hospodářství a obchodu. O to větší byl podle Powella britský údiv, když de Gaulle opodstatňoval své veto víceméně politickými tématy. Powell se v Lyonu přiznal, že tehdy o společenství také uvažoval pouze v hospodářsko-obchodních intencích. Podle Powella byl však hospodářský argument podřadnější ve vztahu k tomu politickému. Plná politická i ekonomická integrace byla nutná také k dalšímu cíli evropské integrace, a tím bylo (a je) získání síly a moci srovnatelných s USA a Sovětským svazem.⁷⁷

Z tohoto pojetí evropské integrace jakožto výhradně hospodářského projektu však britské politiky vytrhl až Edward Heath, který ihned po tom, co ECB vstoupil v platnost, odjel do Paříže, kde společně s ostatními představiteli společenství podepsal závazek utvořit Evropskou měnovou unii do roku 1980. Tento čin i jeho rychlost zarazil mnoho konzervativních politiků v čele s Douglas-Homem. Heath jim odvětil, že „tato implikace členství musela být všem zřejmá“.⁷⁸ Někdy se tvrdí, že Britové chtěli po vstupu měnit charakter ES, ale Heath dal tímto jasně najevo, že neměl v plánu na linii politické integrace nic měnit. Heath znal pravou podstatu evropské integrace, ale ostatním to příliš nezdůrazňoval, a sám ji přijal.

Powell vznášel otázky týkající se zejména společné měny, což byl jeden z hlavních cílů společenství, který měl přispět k politickému sjednocení Evropy. To znamená, že se nejednalo primárně o hospodářské téma. Po vydání Wernerovy zprávy byl tento cíl otevřeně prezentován a konzervativní vláda Edwarda Heatha tuto politiku podporovala. Její ministr financí Anthony Barber vytvoření EMU označil jako „podnik, který má obrovský význam pro společenství i okolní svět“, a ke kterému může Británie „mnoho přispět jakožto významný člen Společenství“.⁷⁹ Vrchní britský vyjednaváč Geoffrey Rippon zase na setkání s Wernerem řekl, že jeho zpráva dobře vyjadřuje jejich společné cíle.⁸⁰ Někteří úředníci ministerstva financí se dokonce domnívali, že by vstup do EMU byl pro Británii výhodný, protože by podle nich jakožto finanční velmoc mohli tuto organizaci de facto vést. Powell tomuto záměru silně oponoval a nahlas mluvil o rizicích společné měny. Powell varoval, že jednotná měna, kterou se společenství rozhodlo přijmout do konce roku 1980, by znamenala jednotkou hospodářskou politiku a jednotnou

---

76 POWELL, J. E., Projev k Association des Chefs d'Entreprises Libres, Lyon, 12. února 1971. POLL 4/1/7, file 4. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

77 Tamtéž.

78 HEFFER, S., c. d., s. 653.

79 FCO 30/789, 1970. Sub-committee of official committee on monetary aspects of UK entry to EEC. The National Archives, Kew.

80 CAB 164/771, 1970. Informal talks with the European Commission and the exchange of views with member countries during the negotiation period. The National Archives, Kew.

vládu, což by snížilo význam všeobecných voleb ve Velké Británii na úroveň regionálních voleb.⁸¹ Powell viděl jasnou spojitost mezi jednotnou měnou a jednotnou vládou. Jednotnou vládu již v roce 1978 viděl jako francouzsko-německý projekt a předpovídal, že sjednocená Evropa se dostane pod vliv jednoho z těchto států.⁸² Varoval před tím, že není možné, aby Velká Británie sdílela stejnou měnu s Německem, protože to by vedlo k likvidaci britského průmyslu, který by nemohl konkurovat německému. Obával se hospodářské dominance francouzsko-německého „motoru“ díky podhodnoceným měnám.⁸³ O tomto problému Powell mluvil dlouho před ustavením společné měny. Dnes toto téma začíná rezonovat aktuální debatou vyvolanou krizí eurozóny.⁸⁴

Dalším argumentem pro evropskou politickou jednotu, který Powell odmítal, byl ten, že ve sjednocené Evropě bude vládnout mír a nevznikne žádný další konflikt. Mnoho lidí by bylo ochotno přijmout ztrátu suverenity i jiné potíže, kdyby poté byla jistota míru na dlouhou dobu. Powell tento argument uznával a chápal lidi, kteří jej zastávali. Pochyboval však o tom, že politická integrace může jakkoliv ovlivnit riziko válečného konfliktu. Mluvil o občanské válce, která je často daleko násilnější než válka mezi státy. Také poukazoval na to, že velké státy jsou daleko náchylnější k válčení než malé státy. Jako třetí argument uvedl to, že i když na kontinentu probíhá politická integrace, stejně se bojíme války, a to se Sovětským svazem, Ruskem, jak říkal, a tuto hrozbu podle něj žádná integrace odstranit nemohla. Odmítal i argument, že jednotnější a silnější Evropa bude schopna se vyrovnat sovětské síle a tedy, že riziko otevřeného konfliktu bude nižší. Powell to odmítal s tím, že se všeobecně uznává, že bezpečnost Evropy stojí na americkém jaderném arsenálu. Nakonec Powell přidal, že pochybuje, že Evropa po zuby vyzbrojená jadernými zbraněmi bude bezpečnější místo k životu.⁸⁵ Andrew Roberts rozvedl Powellovy myšlenky o příčinách válečných konfliktů. Powell nesouhlasil s tezí, že nacionalismus způsobuje války, říkal, že světové války způsobilo Německo se svým hypernacionalismem. Dále tvrdil, že války nevznikají mezi rasami, ale mezi sociálními skupinami, jako jsou například kmeny nebo státy. Powell se domníval, že s odstraněním národních států se války pouze přesunou na jinou úroveň. Navíc nikdy nevznikla válka mezi dvěma demokraciemi. Powell také neviděl žádný důvod domnívat se, že by mohla vzniknout válka mezi státy západní Evropy.⁸⁶ Jako stínový ministr obrany vždy

⁸¹ *The Times*, 16. červen 1970.

⁸² POWELL, J. E., Projev k Newbury Round Table, Kinthbury, 3. října 1978. POLL 4/1/12, file 1. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

⁸³ TRUE, Lord Nicholas, European Union. In *RISING*, Lord Howard of, ed. 2012. *Enoch at 100: A re-evaluation of the life, politics and philosophy of Enoch Powell*. B.m.: Biteback Publishing. ISBN 1849543100.

⁸⁴ KLAUS, V., *Evropská integrace bez iluzí*, Praha 2011, s. 5; KLAUS, V., *My, Evropa a svět*, Praha 2013, s. 143.

⁸⁵ POWELL, J. E., Projev ve Westham, 13. září 1971. POLL 4/1/7, file 2. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

⁸⁶ ROBERTS, A., *Enoch Powell and the Nation State*, in: *RISING*, Lord Howard of, (ed.), 2012. *Enoch at 100: A re-evaluation of the life, politics and philosophy of Enoch Powell*. B.m.: Biteback Publishing, s. 125.

zdůrazňoval, že vojenský závazek k obraně Evropy je svou prioritou podřízen pouze obraně Britských ostrovů.⁸⁷ Zde viděl záruku stability evropského kontinentu a kolektivní bezpečnosti.

Nesouhlasil ani s ideou europeismu jako společně sdílené kulturní hodnoty nebo s tím, že nyní lze vybudovat cosi jako vyšší sjednocenou kulturní entitu. Powell odmítal i argumenty o politickém významu sjednocené Evropy. Zpochybňoval, že by vliv na mezinárodní scéně byl nutně spojen s velikostí daného celku. Určující podle něj byla vojenská síla.⁸⁸ Jednoznačně také odmítal označení zastánců britského členství jako Evropanů a odpůrců jako ne-Evropanů. V Lyonu řekl: „Dnes k vám promlouvám jako Evropan k Evropanům.“⁸⁹ Powell měl totiž velmi rád historii a, v mládí před válkou po Evropě hodně cestoval. Proto si uvědomoval heterogenitu a diverzitu kontinentu. Podobně, jako později i Margaret Thatcherová, zdůrazňoval odlišnosti evropských národů jako pozitivní hodnotu, kterou není vhodné násilně bourat a snažit se vše zharmonizovat.

Později samozřejmě bojoval proti Jednotnému evropskému aktu a proti jednotnému trhu, ve kterém viděl opět převážně politické cíle a přirovnával je k *Zollverein*u, tedy k prostředku který dříve podle něj sloužil k podrobení malých států střední Evropy a vedl k jejich unifikaci. Powell po celou svoji kariéru neustále kritizoval britskou chorobnou domýšlivost, přesvědčení, že mají pozici globální mocnosti, která může vést sjednocenou Evropu a mít „special relationship“ s USA.⁹⁰ To viděl jako jeden z důvodů, proč Britové neberou politické implikace jejich členství v ES dostatečně vážně.

NÁRODNÍ SUVERENITA A PARLAMENTNÍ DEMOKRACIE

Zvláště silným argumentem proti zapojení Británie do Evropských společenství byla pro Powella obava ze ztráty národní suverenity a svrchovanosti britského parlamentu. Sám své přesvědčení nejlépe vyjádřil slovy: „The nation is the ultimate political reality. There is no political reality beyond it.“⁹¹ Vládní bílá kniha z roku 1971 o evropských společenstvích odmítala, že by Británie jako člen ES měla přijít o jakoukoli „podstatnou“ část své suverenity, a také se vyhýbala jakékoli zmínce o nadřazenosti komunitárního práva tomu britskému. Ale právě ztráta národní suverenity byla nedílnou součástí zapojení do ES. Willy Brandt to jasně vyjádřil ve svém projevu v Bundestagu z listopadu 1970, který poslal s osobním dopisem Heathovi. V projevu Brandt mluvil o „eliminaci suverénních elementů“ a „transformaci státních hranic na admi-

87 POWELL, J. E., Projev k Association des Chefs d'Entreprises Libres, Lyon, 12. února 1971. POLL 4/1/7, file 4. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

88 HEFFER, S., c. d., s. 530.

89 POWELL, J. E., Projev k Association des Chefs d'Entreprises Libres, Lyon, 12. února 1971. POLL 4/1/7, file 4. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

90 POWELL, J. E., Projev k Salisbury Group, Hatfield, 12. října 1987. POLL 4/1/19, file 1. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

91 *The Listener*, 28. květen 1981.

nistrativní hranice v rámci společenství“.⁹² Powellovi toto nesmírně vadilo a snažil se Brity přesvědčit o hrozícím nebezpečí.

Powell byl zpočátku zastáncem impéria. Vedla ho k tomu zejména válečná zkušenost, kdy sloužil v Indii a velmi si tuto zemi zamiloval. Sám se chtěl stát tamním vicekrálem, protože to byla nejvyšší pozice, kterou mohl obyčejný občan zastávat. Později vstoupil do politiky s cílem impérium zachránit.⁹³ Ve svém předvolebním dopise voličům v roce 1951 kritizoval socialistickou vládu za to, že pod jejím vedením došlo k dramatickému oslabení britské imperiální role. Napsal, že bez impéria je Británie jako hlava bez těla.⁹⁴ Když ale po několika letech vstřebal odchod Britů z Indie, přehodnotil své postoje k impériu. Commonwealth přezdíval „Shamempire“. Sám ale později přiznal, že i když novou situaci vnímal racionálně, emocionálně se se slávou britského impéria nikdy nedokázal rozloučit.⁹⁵ Ať už to tedy bylo kvůli bývalé slávě britského impéria nebo ne, byl Powell velký vlastenec a zastánce britského nacionalismu (někdy však mluvil pouze o anglickém národu).

Powell vždy obhajoval nutnost zachování vnitřní suverenity a demokratičnosti Velké Británie. Jako jeden z mála, snad i jako jediný politik na konci šedesátých let, upozorňoval na širší implikace členství v ES. V době kdy všichni mluvili o hospodářském růstu, zahraničním obchodě a jednotě Evropy, Powell upozorňoval na to, že hospodářská a sociální politika, záležitosti rozpočtu a daní jsou samým základem národní politiky. Politické strany soupeří právě v jejich pojetí správy věcí veřejných a voliči se podle toho rozhodují. V jednom projevu se i náznakem omlouval, že i on podlehl dojmu, že ES je výhradně hospodářská záležitost. Powell zdůrazňoval, že vstupem do politické unie přijde Británie o samou podstatu svého politického systému.⁹⁶ Obdobným způsobem Powell také vnímal i tehdy se rozvíjející lidsko-právní agendu, která podle něj také měla za cíl přesunout část suverenity od národních států k nadnárodním institucím, což bylo, podobně jako u evropské integrace, skryto pod dojmem bohulibých cílů.

Slabinu evropské jednoty viděl zejména v tom, že v Evropě neexistuje žádná jednotná politická entita, národ či identita a že jednotná Evropa nemůže fungovat, pokud se její jednotlivé části nedokážou podřídit vůli většiny, což Powell viděl jako nereálné. Aby existovalo cokoli jako jednotná identita, musely by se jednotlivé státy (například Skotsko) cítit vázány rozhodnutím většiny a přijímat ho, stejně jako jednotlivé regiony Spojeného království přijímaly za svá rozhodnutí celonárodního parlamentu, i když šlo proti jejich zájmům. Powell v Evropě takovouto sounáležitost neviděl. Nešlo tedy podle něj vytvořit panevropské demokratické instituce, a proto nebylo možné vytvořit jednotnou Evropu.⁹⁷ Powell opakovaně odmítal, že by se Britové měli dobrovolně stát minoritou v evropské federaci.

92 CAB 164/771, 1970. Informal talks with the European Commission and the exchange of views with member countries during the negotiation period. The National Archives, Kew.

93 BOGDANOR, V., *Enoch Powell and the Sovereignty of the Parliament*, Přednáška na Gresham College. Londýn. 12. března 2013. Dostupné online: <http://www.gresham.ac.uk/lectures-and-events/enoch-powell-and-the-sovereignty-of-parliament>, s. 3.

94 HEFFER, S., c. d., s. 169.

95 Tamtéž, s. 173.

96 Tamtéž, s. 548.

97 HEFFER, S., c. d., s. 530.

Powell se často vracel do období druhé světové války pro odůvodnění některých svých tezí. Neváhal například hovořit o tom, že Němci Brity nemají rádi: „Ze zřejmého důvodu, protože jsme je porazili a Francouzi z neméně zřejmého důvodu, že jsme s nimi nesdíleli porážku.“ Článek v *Daily Telegraph* jeho slova ostře odsoudil nadpisem „Cry from wilderness“.⁹⁸ Powell také citoval Clausewitzův známý citát, že válka je pokračování diplomacie jinými prostředky a tvrdil, že to platí i obráceně.⁹⁹ Čímž tehdy narážel na snahy Francie stát se evropským hegemonem a pravidla fungování EC přidřít svým zájmům.

Mnoho vycházelo i z Powellova přesvědčení o individuální svobodě. Powell často argumentoval tím, že moc zdanit obyvatele je nutné omezení individuální svobody, které však musí podléhat přímé kontrole zdaňovaných občanů. Pro něj byly daně veliký zásah do osobní svobody, stát jednoduše bral lidem jejich peníze. Powell nebyl nějaký extrémní libertarián, věděl, že stát potřebujeme. Jenom mu šlo o to, aby lidé, kteří si tento stát platí, měli moc ovlivňovat jeho podobu a chod. Důležité pro něj bylo to, že o zdanění Britů rozhoduje britský parlament, který ve volbách ovlivňují opět Britové. Powell stále přemýšlel v intencích toho, že stát si platí občané a nutně potřebují mít kontrolu nad státní mocí vybírat daně a posléze je utrácet.

Všeobecně je Powell vnímán jako morálně a ideově silně ukotvený konzervativce, nacionalista, demokrat a parlamentarián. Veškeré jeho životní rozhodnutí a další odkazy toto pojetí stále více potvrzují. Powell vnímal parlament jako největší britský dar světové kultuře a jako nejsvatější základ britského života, kterému Velká Británie vděčí za mnohé. Tato součást jeho myšlení byla zcela jistě základem jeho kampaně proti vstupu do Evropských společenství. Powell viděl v britských institucích jedinečnost, které Velká Británie vděčila za svůj historický úspěch. Byl proto přesvědčen, že tento charakter britských institucí je nutné zachovat a obhajovat.

Powellovo vnímání parlamentu, národa a státu je nejlépe patrné z jeho projevu k *St George's Day Society* z 22. dubna 1961. Zde je možné vystopovat první zmínky o intelektuálních a ideologických základech jeho pozdějšího počínání ve směru evropské integrace. Powell tento poetický, možná trochu pohádkový, projev uvedl tím, že jej posluchači nemají brát úplně vážně, že sebestřednost není dobrý přístup, ale že jednou za čas není na škodu, pokud Angličan mezi dalšími Angličany vychválí svou rodnou zem. Je to vlastně jakási óda na Británii. Powell v ní vychvaloval království, impérium, historii a tradice. „For the unbroken life of the English nation over a thousand years and more is a phenomenon unique in history, the product of a specific set of circumstances like those which in biology are supposed to start by chance a new line of evolution.“¹⁰⁰

I ve svém projevu z Lyonu Powell objasňoval význam britského parlamentu. Hovořil o výjimečnosti, kterou má v britském politickém systému takové místo, jaké žádné jiné volené národní shromáždění v Evropě. „Vyjměte z britské historie její parlament a na jednu vám vůbec nebude dávat smysl.“ Zdůraznil také, že britský parlament vznikl postupně a plynule jakožto historický souhrn politických úkonů. Proto je myšlenka, že je

⁹⁸ *Daily Telegraph*, 11 únor 1978.

⁹⁹ HEFFER, S., c. d., s. 801.

¹⁰⁰ POWELL, J. E., Projev k *St George's Day Society*, 22. dubna 1961. Projev je v plném znění otištěn v *RISING*, Lord Howard of, ed. 2012. *Enoch at 100: A re-evaluation of the life, politics and philosophy of Enoch Powell*. B.m.: Biteback Publishing. ISBN 1849543100.

možné vytvořit nějaké takové těleso uměle Britům natolik cizí, jako může být kontinentálním národům přijatelná, jelikož kontinent má zkušenosti s výraznými přeměnami a vytvářením nových politických institucí. Říkal, že by si nedovolil zpochybňovat obdivuhodné události při italském Rissorgimentu, utváření moderního německého státu nebo ustavení království v Nizozemsku, ale je zřejmé, že tradice jsou zde výjimečně rozdílné.¹⁰¹

S obhajobou demokratických institucí národního státu byl problém i s Evropským parlamentem. Powellovi bylo jasné, že Evropský parlament bude muset být přímo volený, protože jakékoli jiné řešení by nebylo přijatelné ani představitelné. Poté však problematiku Evropského parlamentu rozváděl ve směru, že parlament může být volen pouze jedním homogenním elektorátem. Sám však věřil, že něco jako kolektivní evropská identita umožňující vytvoření tohoto elektorátu nejen že neexistuje, ale že ji není možné ani vytvořit. Na podporu svých tvrzení Powell používal odkazy na úspěchy Británie, které jí umožnila právě národní jednota. Tvrdil, že kdyby britská armáda byla v roce 1940 pod jednotným evropským velením, byla by Británie poražena stejně jako ostatní evropské národy.¹⁰² Jinak ale Powell s volbami do EP nesouhlasil, viděl v nich počátek unitárního evropského státu. Navíc v Římské smlouvě nebyl tento závazek zakotven, proto obhajoval suverenitu Westminsteru při delegování europoslanců. Ostře přitom odmítal jakékoliv argumenty o demokratičnosti voleného europarlamentu, protože toto těleso by ani tak nebylo odpovědné žádnému elektorátu.¹⁰³ K volbám do evropského parlamentu pronesl velmi trefnou poznámku. Odmítal tezi o tom, že volený evropský parlament nějak přispěje k vytvoření jednotného evropského národa. Doslova řekl: „Je to stejný blud, jako si myslet, že když bohatí lidé často navštěvují noční podniky, stačí všem ostatním také chodit do nočních podniků, aby byli bohatí.“¹⁰⁴ Powell také rád pátral po jádru daných problémů. Na papír s přepisem svého projevu v Market Draytonu si Powell poznamenal v souvislosti s běžným sloganem „jít do Evropy“, „ale co je to Evropa?“ Dále pokračoval s tím, že pro obchod není nutná žádná politická aliance, a že tehdejší snahy o integraci jsou založené pouze na politické snaze o moc.¹⁰⁵ Obdobně později Powell kritizoval europoslance s tím, že nebudou nikomu odpovědní.

Další problém, který Powell měl, byla ztráta politické suverenity. Neustále upozorňoval na britskou parlamentní tradici, kdy žádný parlament nesmí přijmout rozhodnutí, která by zavazovala jeho nástupce. Britskou pozici ve sjednocené Evropě Powell přirovnával ke Skotsku v rámci UK. Takovouto Británii Powell vnímal jako slabší a méně akceschopnější, než zemi, která může sama rozhodovat o svých záležitostech. Tímto faktem později vysvětloval britskou porážku v námořních roztržkách v severním Atlantiku s Islandem. K diplomaticko-obchodní roztržce nazývané „Tresčí

101 POWELL, J. E., Projev k Association des Chefs d'Entreprises Libres, Lyon, 12. února 1971. POLL 4/1/7, file 4. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

102 HEFFER, S., c. d., s. 548.

103 *Financial Times*, 25 říjen 1977.

104 POWELL, J. E., Projev na veřejném shromáždění v Grove School, Market Drayton. 6. června 1969. POLL 4/1/5, file 3. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

105 TRUE, Lord Nicholas, c. d., s. 8.

válka¹⁰⁶ Powell poznamenal, že se jedná o britskou potupu, a že to byl důkaz toho, že i velmi malý, ale suverénní stát dokáže stále efektivně bránit své zájmy. Británie podle Powella pocítila negativní dopady společné rybolovné politiky společenství.¹⁰⁷ Společná rybolovná politika byla také jedním z důvodů britské nedůvěry vůči ES. Britové přišli o rozsáhlá loviště. Geoffrey Rippon tak ve sněmovně neříkal pravdu, když ujistil poslance, že zájmy britských rybářů budou ochráněny.¹⁰⁸ Poslanci ale neměli k dispozici přesný text smlouvy o přistoupení, a proto nemohli zcela adekvátně reagovat.

V roce 1971 začal Powell se svým turné po šesti zemích ES, kde potenciálním partnerům vysvětloval, proč Britové nechtějí vstoupit do jejich společenství. Powell ovládal mnoho jazyků a pronášel své projevy v jazyce dané země. V Lyonu zdůrazňoval, že evropanství nemá co dočinění s členstvím v ES a zdůrazňoval význam vojenských aliancí pro Evropu. Sám sebe popisoval jako vášnivého frankofila. Mluvil také o minulých vztazích Velké Británie a ES. Popisoval, jak dříve byla evropská integrace vnímána jako pouze hospodářský projekt a přiznal, že i on tehdy nevěnoval dostatečnou pozornost politickému aspektu evropské integrace. Podle něj v Británii panovalo přesvědčení, že části Římské smlouvy o politické integraci a unifikaci jsou pouze projevem nějakého kontinentálního teoretizování a že později až bude Británie členem, bude možné tyto pasáže revidovat. Powell ale dodal, že v tom se samozřejmě mylili. Nakonec potenciální partnery varoval, že by neměli přijímat Spojené království, protože by s ním Společenství získalo krajně „neochotného partnera“.¹⁰⁹

Na Powellovo zahraniční cesty reagoval zejména Geoffrey Rippon, jehož evropské turné se střetlo s tím Powellovo v Nizozemsku. Rippon však útočil zejména na osobu Enocha Powella a jeho argumenty nechával stranou. Zmiňoval Powellův souhlas s vyjednáváním, když byl v Macmillanově vládě. Poukazoval na to, že káže proti imigraci, ale jako ministr zdravotnictví podporoval imigraci pracovníků pro zdravotnictví, a že nyní se mu nelíbí britsko-francouzský projekt Concorde, i když za Macmillana mu nevadil. Powell reagoval dopisem, kde Rippona vyzýval, aby svá tvrzení podpořil důkazy. To se ale nestalo.¹¹⁰

Na domácí frontě Powell kritizoval Heatha, že ve volebním programu Konzervativní strany bylo uvedeno, že vláda bude s ES pouze vyjednávat, nic víc. Vstup do společenství tedy neprošel žádným veřejným hlasováním, i proto Powell později souhlasil s referendem, které by jinak zajisté, jako novotu v britském systému, odmítnul.

---

106 Tzv. „Cod Wars“ byly série sporů o práva na rybolov v severním Atlantiku. V té době se jednalo o rozšíření pásma námořních hranic až na 200 mil od pobřeží. Island tuto hranici vyhlásil a hlídalo jej islandské námořnictvo, které přeřezávalo sítě britským rybářským lodím. Britové zareagovali nasazením svých vojenských lodí. Poté došlo k několika střetům obou námořnictev. Nakonec Británie ustoupila a Island si ponechal práva na pásmo 200 mil od pobřeží.

107 POWELL, J. E., Projev na tiskové konferenci organizace Safeguard Britain. Londýn, 3. června 1976. POLL 4/1/11. file 2. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

108 FCO 30/1512, 1972. European Communities Bill: policy briefs for second reading. The National Archives, Kew.

109 HEFFER, S., c. d., s. 583.

110 Tamtéž, s. 589.

Nejhlasitěji Powell upozorňoval na Heathova slova o tom, že Británii nemůže dovést do EC bez „srdečného souhlasu parlamentu i obyvatel“, kterého nikdy nedosáhl. Powellovi vadilo také to, že ECB nenávratně přesouvá rovnováhu rozdělení veřejné moci ve Velké Británii. Zákony měly podle něj vznikat ve voleném zákonodárném shromáždění. V ES ale zákony vznikaly a vznikají na základě vyjednávání „odborné“ Evropské komise a Rady, která se skládá z vládních ministrů, tedy exekutivy. V ES tedy zákony na návrh úředníků schvaluje exekutiva. Národní parlament poté nemá žádnou moc cokoliv s evropskou legislativou dělat. A vládní činitelé poté mohou lehce odbýt kritiku svých rozhodnutí v Radě s tím, že tam jsou pouze jedni z mnoha a nemohou ostatním házet klacky pod nohy. Podle Powella je největší problém v tom, že vláda může do parlamentu vzkázat: „Vyslovte nám nedůvěru, pokud chcete, přehlasujte nás, pokud můžete, vyvolejte předčasné volby a vyměňte nás. Nebude to mít žádný význam. Nelze změnit, co se stalo, protože to nejsme my, kdo to učinil.“¹¹¹

Odmítal i argument sdílení suverenity, kdy díky členství v ES, které bude silnou mezinárodněpolitickou entitou, bude mít Británie jako její člen silnější hlas a tedy i více suverenity. Powell toto přirovnával k regionu Greater London, který byl součástí Spojeného království, a který měl na mezinárodní scéně významný hlas, ale zároveň měl velmi omezený vliv na rozhodování celého Spojeného království. Nikdo také nepovažoval tento region za držitele nějaké suverenity. Powell říkal, že po vstupu se Británie stane pouze provincií ve sjednocené Evropě.¹¹²

Další aspekt Evropských společenství, který Powellovi vadil, byl ten, že podle něj odebíralo lidem samu podstatu demokracie. Na sklonku života se Powell dočkal postupného naplňování svých předpovědí. Byl ale již velmi starý a příliš se k tomu veřejně nevyjadřoval. Powell se gentlemany vyvaroval jakéhokoliv zahořklého „já vám to říkal“ přístupu. V Jednotném evropském aktu z roku 1987 viděl další krok při vytváření unitárního státu. Říkal, že svobodný obchod, styk a investování je možný i při rozdílnosti právních a fiskálních systémů. „Aby mohli Francouzi trávit dovolenou v Cleethorpes a Angličané v Cannes, nemusí čistota pláží či pitné vody podléhat jednotným předpisům.“ Kritizoval „harmonizaci pro harmonizaci“ jako prostředek vytváření nadnárodních institucí.¹¹³ Svůj rozlučkový projev v roce 1987 zakončil velmi chmurně citací o sebevraždě ve vztahu k rezignaci národa na svou existenci. Tak silně Powell vnímal své vlastenectví a odpor k začlenění do evropské integrace.¹¹⁴

111 POWELL, J. E., Projev v Chester-le-Street, 29. ledna 1972. POLL 4/1/8, file 4. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

112 POWELL, J. E., Projev v Beckenham, 17. září 1971. POLL 4/1/7, file 2. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

113 POWELL, J. E., Projev v Blackpool, 8. října 1987. POLL 4/1/19, file 1. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

114 POWELL, J. E., Projev k Salisbury Group, Hatfield, 12. října 1987. POLL 4/1/19, file 1. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

EKONOMICKÁ TEORIE A HOSPODÁŘSTVÍ

Snad nejvýznamnější a historicky nejpřínosnější Powellovo disciplínou byla ekonomie a hospodářská politika. Milton Friedman o Powellovi napsal: „Je to jediný muž v Británii, který ví, co by se mělo dělat s ekonomikou.“¹¹⁵ Když Milton Friedman získal Nobelovu cenu za ekonomii v roce 1976, Powel dle Simona Heffera řekl, pouze napůl žertem, že by měl dostat její polovinu.¹¹⁶ Vždy se totiž cítil jako jakýsi prostředník mezi akademickou ekonomii a reálnou hospodářskou politikou. Cítil, že pouze akademické principy nemohou fungovat v reálném světě, a sám sebe tedy považoval za jakéhosi „dokonavatele“ akademické ekonomie. Powell byl členem *Mont Pellerin Society*. Zajímavý byl incident z konference této společnosti v Montreux ve Švýcarsku v roce 1972, kde předsedající chtěl vyhlásit minutu ticha na uctění památku zavražděných izraelských atletů na olympiádě v Mnichově. Powell proti tomuto nápadu vystoupil s tím, že toto gesto od skupiny ekonomů je zbytečné a nic neříkájící. Friedrich Hayek poté jednomu novináři řekl, že se obává, že by Powell mohl být mentálně nestabilní. Jeho citát poté vyšel v novinách a Hayek napsal omluvný dopis Powellovi s tím, že nechtěl, aby výrok byl otištěn. Powell odpověděl, že ho mrzí, že si Hayek vůbec myslí, že by mohl být emocionálně nestabilní. V roce 1980 poté Powell ze společnosti vystoupil, protože mu vadilo, že se z ní stává pouze klub obdivovatelů Hayeka a není v něm dostatek pochopení pro Friedmana.¹¹⁷ Powell také často kritizoval akademické ekonomy za jejich nepochopení prostředí, ve kterém je reálná hospodářská politika utvářena. Velmi nesouhlasil s poválečným vývojem hospodářské politiky ve Velké Británii. Po volbách 1964 Powell ve svém článku v *Sunday Telegraph* napsal: „Britain has one foot over the brink of Socialism and pauses on the other.“¹¹⁸

Jeho ekonomické myšlení se významně projevovalo i v jeho přístupu k evropské integraci. Dlouho však evropskou integraci, právě na základě jejích hospodářských souvislostí, podporoval. Později přiznal, že pokud by Británie vstoupila do Es dříve, v tichosti by to akceptoval jako obchodní dohodu a menší zlo v porovnání s možností být vyloučen z evropského obchodu.¹¹⁹ Dle Powella se ale v období sedmi let od prvního veta nepotvrdily černé scénáře o tom, co se stane s Velkou Británií, pokud se ocitne mimo kontinentální celní unii. Powell obhajoval myšlenky volného obchodu globálně, nikoli pouze v určitých uzavřených blocích.¹²⁰ Powell odmítal Wilsonovu tezi, že členství v ES je pro Británii životně důležité. Říkal, že členství „nebylo životně důležité v minulých deseti letech a nebude životně důležité ani v následujících deseti letech.“¹²¹ Narážel tak na fakt, že britský zahraniční obchod s ES neustále rostl i přes celní bariéry a nenaplňovaly se tak obavy z izolace. Britští euroskeptici tento fakt vysvětlovali vyjednáváním v rámci GATT, díky kterému docházelo k všeobecnému poklesu cel a mezinárodní obchod tak stále rostl. Stejně argumenty uváděl poslanec

---

115 HEFFER, S., c. d., s. 424.

116 Tamtéž, s. 85.

117 Tamtéž, s. 645.

118 *Sunday Telegraph*, 18. říjen 1964.

119 HEFFER, S., c. d., s. 517.

120 Tamtéž, s. 529.

121 *Sunday Telegraph*, 5. říjen 1969.

Richard Body ve své euroskeptickém sborníku „Common Market Debate“.¹²² Je však nutné přiznat, že budoucí vývoj ve společenství by tyto obavy nutně potvrdil, neboť by Velká Británie musela, například v rámci Evropského hospodářského prostoru, přejímat legislativu společenství tak, aby splňovala technické standardy vnitřního trhu, jinak by byl vnitřní trh pro britské zboží a služby uzavřen.

V referendové kampani Powell zdůrazňoval, že Británie z obchodního hlediska nepotřebuje být členem „společného trhu“, protože kontinent potřebuje obchodovat s Británií více, než Británie s ním, a že před vstupem se Británii dařilo rozvíjet obchod s celým světem a nebyla závislá na žádné konkrétní části světa či obchodním celku. Powell byl zastáncem mezinárodního volného obchodu a jakýkoliv uzavřený celek byl v tomto ohledu krok špatným směrem. Zároveň odmítal odkazy na vyšší hospodářský růst států Šestky a z toho plynoucí závěry, že by Británie dosahovala podobných temp růstu jako člen ES. Poukazoval zejména na státy mimo Společenství, jako Turecko či Švýcarsko, které také dosahují vysoká tempa hospodářského růstu.¹²³ Ve svém projevu v Smethwicu z 5. září 1969 Powell varoval, že EHS v žádném případě není zóna volného obchodu, ale „řízený trh“ s dalšími ambicemi a navíc s intervencionistickou, neekonomickou a nehospoďárnou společnou zemědělskou politikou.¹²⁴ Powell se dotkl i toho, s kým by se Britové měli spojit do jednotného hospodářského prostoru. Varoval před tím, že Británie se bude muset podrobit legislativě přicházející zvenčí, na jejíž finální podobu nebude mít příliš silný vliv. Upozorňoval na to, že kontinentální vlády jsou, i na britské poměry, velmi intervencionistické a silně zasahují do tržních podmínek.¹²⁵

Velký problém měl Powell i se společným rozpočtem společenství, který byl tehdy téměř celý věnován zemědělským dotacím. Upozorňoval na kontroverze plynoucí z příspěvků do společného rozpočtu. Říkal, že Britové budou muset čelit zdražení zemědělských produktů a na oplátku budou ještě ze svých daní financovat subvence a dotace pro cizí farmáře ve formě Společné zemědělské politiky (*Common Agriculture Policy*; CAP). Protože britské zemědělství bylo značně pokročilejší než to kontinentální a mnoho potravin bylo dováženo na rozdíl od Francie, Belgie a Itálie, kde byla stále značná část populace závislá na zemědělství. CAP byla a je jedna z nejhorších forem tržních deformací způsobených EC. Její odpůrci už v sedmdesátých letech upozorňovali na to, jakým způsobem pokrývá mezinárodní trh s potravinami a poškozují chudé zaostalé země tím, že vytváří další nadprodukcii potravin a znemožňuje chudým zemědělským státům zapojení do mezinárodní dělby práce. Jak například tvrdí profesor ekonomie na LSE a v Chicagu Harry Johnson ve své publikaci „Our Entry to Common Market — The Implications for World Economy“ o důsledcích členství v EC z roku 1971.¹²⁶ Powellovi se CAP velmi nelíbila. Viděl v ní potrestání spotřebitelů, kteří musí platit vysoké ceny za potraviny a druhé potrestání v tom, že musí ze svých daní platit subvence na přebytky

122 FCO 30/1036, 1971. Relations between EFTA and EEC. The National Archives, Kew.

123 HEFFER, S., c. d., s. 547.

124 TRUE, Lord Nicholas, c. d., s. 8.

125 POWELL, J. E., Projev v Banbridge, 16. ledna 1971. POLL 4/1/7, file 4. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

126 FCO 30/1036, 1971. Relations between EFTA and EEC. The National Archives, Kew.

domácí produkce.¹²⁷ CAP přirovnával k obilným zákonům. Později po vstupu napadal vládu za rostoucí ceny potravin, které ale vláda dávala za vinu celosvětovému poklesu nabídky. Růst byl však způsoben oběma faktory jak vlivem vysoké celní ochrany zemědělské produkce Společenství, tak i růstem světových cen potravin.

Powell doma silně kritizoval vládní politiku vyrovnávání se s inflací. Jako řešení jak inflace, tak i deficitu platební bilance, navrhoval volně plovoucí libru jako nejlepší řešení. To však vláda nechtěla připustit. Ve vstupu do ES a budoucí měnové integraci viděl problém v tom, že Velká Británie nebude moci rozhodovat o své měnové politice, která však pro zemi byla tolik důležitá. Proto dále silně oponoval myšlenkám na měnovou integraci a vytváření systémů pevných kurzů, které nazýval zlatými standardy bez zlata.

V roce 1978 se v Británii začala projednávat první fáze tvorby Evropské měnové unie a to Evropský měnový systém. Powell byl dlouhodobě proti fixním kurzům a tvrdil, že Libra nemůže nikdy fungovat v systému fixních kurzů. Již dříve tvrdě kritizoval i Breton-woodský měnový systém. Tvrdil, že odlišné míry inflace, dokonce pouze i očekávané inflace, znemožňují efektivní fungování takovýchto systémů. Varoval před tím, že nastanou stejné důsledky jako v roce 1925 při návratu ke zlatému standartu a „grinding deflation“.¹²⁸ Tato problematika je od předchozích odlišná tím, že zde Powell představuje svou opozici vůči ES na základě ekonomicko-hospodářských problémů. Do té doby víceméně přijímal hospodářskou integraci a volný společný trh a oponoval pouze politickému aspektu evropské integrace na základě obrany britských demokratických institucí. S EMS však byla spojena i nutnost vytvoření nadnárodního orgánu, který by systém řídil a kontroloval. To již opět zasahovalo do Powellových představ o konstitučním uspořádání státu. V měnovém kurzu viděl důležitou ekonomickou proměnou a systém určování směnného kurzu viděl jako důležitý determinant pro vývoj měnové zásoby a inflace. EMS označil za dobrou věc do té doby, dokud v ní Británie není.¹²⁹

Hospodářské záležitosti se také často propojovaly s očekávanou ztrátou suverenity. Například Powell kritizoval společnou hospodářskou politiku z hlediska zdanění. Vadilo mu nejenom to, že by Británie musela odvádět některé daně a cla do evropského rozpočtu, nebo že by musela zavést DPH. Vadilo mu hlavně to, že by tato DPH musela být stejná daň jako v ostatních zemích ES.¹³⁰ Daňovou harmonizaci tedy silně odmítal jak na základě jejích hospodářských implikací, tak i z pohledu národní suverenity, kdy zdanění občanů státem je jedním ze základních principů státu a demokracie.

Powellovo ekonomické přesvědčení je nejlépe vidět v jeho projevu z Morecambe z října 1968. Podle mě se jedná o jeden z jeho nejlepších projevů. Není v něm moc ideologie, jedná se spíše o racionální zhodnocení tehdejší situace. Powell své kroky obhájí víceméně fakty a čísly. Projev by mohl přednést dnes nebo zítra v jakémkoliv zemi EU a stále by byl neuvěřitelně cenný a platný. V Morecambe Powell představil svou vizi rekonstrukce britského hospodářství. Představil zde svůj reálný plán na

---

127 HEFFER, S., c. d., s. 529.

128 HEFFER, S., c. d., s. 810.

129 Tamtéž, s. 810.

130 POWELL, J. E., Projev k Association des Chefs d'Entreprises Libres, Lyon, 12. února 1971. POLL 4/1/7, file 4. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

radikální snížení daní a privatizaci průmyslu, který měl podle něj pozvednout britské hospodářství z tehdejších problémů. Defacto se jednalo o stejné myšlenky, jaké předvedli později Margaret Thatcherová a Ronald Reagan. Propočítal to tak, že na plánované snížení daní potřebuje ve státním rozpočtu ušetřit 2,9 miliardy liber. Navrhoval proto zrušení investičních podpor a regionálních dotací (protože vláda nemá určovat alokaci investic: „Pokud nejsou ceny, zisk a kapitálové trhy nejlepší indikátory efektivity, pak kapitalismus vůbec nedává smysl a raději bychom se všichni měli přihlásit do Labour Party“), podpor pro nevládní organizace, úplné odstranění zemědělských dotací (protože neměly žádné opodstatnění), příspěvků na bydlení a dalších podobných veřejných podpor a dotací. Nové příjmy Powell viděl v privatizaci státních podniků, pouze uhelné doly a železnice by zatím nechal být tak, jak jsou, protože by z nich stejně moc nebylo. K tomu připočetl úspory vzniklé z redukce státního aparátu, snížení dluhové služby a krytí ztrát státních podniků. Powell přitom zdůraznil, že jeho plán se vůbec nedotýká vzdělávání, zdravotnictví a sociálních podpor.¹³¹ S takovými plány, které podle něj měly pozvednout britskou ekonomiku z poválečné socialistické letargie, tedy opravdu nemohl přijmout začlenění do ES, kde by Británie byla omezena ve svých prostředcích, jak autonomně rozhodovat o některých oblastech, které Powell zamýšlel takto radikálně reformovat.

ODKAZ ENOCHA POWELLA

Powell dosáhl velkých úspěchů i přesto, že nikdy nezastával žádnou vysokou veřejnou funkci. Frank Field se domnívá, že Powell nemohl být předsedou konzervativní strany, protože mu chybělo něco jako společenská inteligence a schopnost projevovat emoce. Jeho chladný, racionální a vždy zásadový přístup mu znemožnil dosáhnout na vrchol.¹³² Nejvýše byl kabinetním ministrem zdravotnictví a to pouze na krátkou chvíli, protože na protest proti jmenování Aleka Douglas-Homea premiérem kabinet opustil. Přesto byl po dlouhou dobu nejoblíbenější britský politik. Všeho dosáhl pouze silou svých projevů a myšlenek, které dokázaly oslovit velké množství lidí. Přitom ho nelze označit ani za populistu, Powell byl nejryzejší pravicový politik a nikdy lidem nesliboval žádné líbivé nebo rozhazovačné politiky. Proto se domnívám, že je vhodné a poučné se osobou Enocha Powella více zabývat.

Enoch Powell byl prvním představitelem toho, co bylo později nazváno konzervativní obrat v globální politice. Byl první politik, který ještě před počátkem globálního selhání keynesovského paradigmatu propagoval ideu monetarismu a ekonomie strany nabídky. Činil tak dlouho před nástupem Margaret Thatcher a Ronalda Reagana. Pouze širší mezinárodní souvislosti a snad i osud ho připravil o výraznější zápis

131 POWELL, J. E., Projev z Morecambe, 11. října 1968. POLL 4/1/3, file 1. The J. Enoch Powell Literary Trust. Archiv jeho projevů je dostupný online: <http://www.enochpowell.info/enochpowellspeeches.html>.

132 FIELD, F., *Enoch Powell as Parliamentarian*, in: RISING, Lord Howard of, ed. 2012. Enoch at 100: A re-evaluation of the life, politics and philosophy of Enoch Powell. B.m.: Biteback Publishing, s. 49.

do historie. Pokud by konzervativní pravicové myšlenky nebyly v USA zdiskreditovány Nixonem a britská politika tehdy nebyla stále v závěsu jistého přizemního myšlení a jistých obav z opuštění přetrvávajícího paradigmatu, byl by zcela jistě Enoch Powell leaderem nového směru mezinárodní hospodářské politiky.

Ačkoliv jeho národohospodářské myšlení je nejspíše historicky nejcennější, jeho zápis na poli euroskepticismu je také velmi významný. Powell zůstal veřejně velmi aktivní dlouho po svém odchodu z politiky a zůstal věrný svým ideám. V roce 1993 dokonce promluvil na podporu Alana Skeda, který kandidoval do parlamentu za UKIP. Na sklonku svého života, kdy v Británii začaly sílit hlasy volající po možnosti vystoupení z EU, Powell děkoval, že mohl žít dostatečně dlouho, aby viděl, že měl pravdu.¹³³

Powellovo zapálení pro boj s EC bylo nezměrné. Vycházelo minimálně ze dvou motivací. Je nesporné, že Enoch Powell byl politik s nesmírným ideologickým základem a není možné ho vinit z jakéhokoliv populismu. Avšak je nutné přiznat, že boj proti britskému zapojení do evropské integrace, byl zároveň bojem proti jeho hlavnímu stranickému nepříteli Edwardu Heathovi. Kvůli jeho tvrdé opozici vůči nastávajícímu premiérovi nemohl počítat s žádnou funkcí. Jedinou šancí, jak se dostat do popředí a mít moc ovlivňovat politiku země, byla ta, že Konzervativci další volby prohrají a Powell bude moci nahradit Heatha ve vedení strany. I přes obrovskou motivaci však Powella ctí to, že byl maximálně loajální ke svým kolegům a i při velkých ambicích a rozepřích mezi nimi nikdy nesouhlasil s nějakým zákulisním převratem, který by Heatha sesadil. Vždy chtěl Heatha porazit pouze standardními prostředky a postupy. Myslím si, že je lhostejné, z jakých příčin pramenil jeho euroskepticismus. Historicky podstatné jsou jeho argumenty a činy. Ty se ukazují být jako ryzí a dalece v tomto směru převyšuje většinu ostatních britských politiků 20. století. Avšak buldočí zarputilost s jakou postupoval, nelze dle mého názoru vysvětlit pouze jeho přesvědčením. Powell by nejspíše za každých okolností byl proti britskému zapojení do EC. Nebýt však jeho osobních neúspěchů při jeho kariéřním vzestupu, nebyl by tento jeho odpor pravděpodobně tolik intenzivní.

Nakonec však Powell, i přes své úsilí, neprosadil svůj pohled na evropskou integraci. Jeho predikce se však postupem času naplňují a jeho myšlení opět nabírá na síle. Zjistit, proč Powell neuspěl, je obtížné. Nicolas True vidí snahu politických elit první poloviny sedmdesátých let zaměřovat „moderní“ za „dobré“ a tendence odpoutávat se od zastaralých ideí minulosti za tím, proč lidé Powella náležitě nevyslyšeli.¹³⁴ Možná je však odpověď prozaičtější a Britové v dané době již nebyli tak pyšným národem a byli ochotní přijmout svou novou roli v mezinárodní politice. Britská společnost nebyla ani nikterak neoliberálně či konzervativně naladěná. Většina společnosti volila socialisty a ani konzervativní vlády neustoupily od politiky státního vlastnictví, většina médií i společnosti byla pro vstup do EC, což lze také vysvětlit tím, že zájem obyvatel o evropské záležitosti byl velmi malý. Dle dobových průzkumů je přibližně pouze 10 % obyvatel považovalo za významné.¹³⁵ Britové tedy mohli jednoduše podcenit evropské otázky, protože se o ně příliš nezajímali a nemohli si vytvořit názor. Tak či onak, Britové nebyli natolik euroskeptičtí, aby plně přijali euroskepticismus a myšlení Enocha Powella.

---

133 HEFFER, S., c. d., s. 948.

134 TRUE, Lord Nicholas, c. d., s. 4.

135 FORSTER, A., c. d., s. 42.

ABSTRAKT**JOHN ENOCH POWELL A BRITSKÝ EUROSKEPTICISMUS
NA PŘELOMU ŠEDESÁTÝCH A SEDMDESÁTÝCH LET DVACÁTÉHO STOLETÍ**

Enoch Powell byl první autentický britský euroskeptik a velmi významná postava ostrovní politiky se širokým záběrem působnosti. Margaret Thatcher o něm řekla, že byl: „first on Europe“. Milton Friedman o něm napsal, že: „To byl jediný muž v Británii, který věděl, co se ekonomikou.“ Článek ukazuje postupný vývoj Powellových postojů k evropské integraci a souvisejícím tématům. Zvláštní kapitoly jsou věnovány oblastem, kde je Powellův přínos nejvýznamnější a to odhalení politického rozměru evropské integrace, obhajoba parlamentní demokracie a hospodářské politiky. Enoch Powell osamocně, ale o to hlasitěji, upozorňoval na úskalí hospodářské a politické unifikace Evropy. Projekt EMU v sedmdesátých letech 20. století viděl jako nástroj pro hospodářskou dominanci Francie nebo Německa. Odmítal možnost vytvoření jakékoliv společné evropské politické identity. A byl prvním představitelem konzervativního obrátu v tehdy stále Keynesiánské Británii.

KLÍČOVÁ SLOVA

Enoch Powell; euroskepticismus; Velká Británie; Evropská integrace; Evropská společnost.

ABSTRACT

Enoch Powell was the first authentic British eurosceptic and generally important British politician with ideology of great scope and importance. Margaret Thatcher declared that “He was first on Europe”. Milton Friedman said “He was the only man in Britain who knew what to do with economy”. This article goes chronologically through his political career and shows gradual development of Powell’s thinking. Special emphases is set on his most brilliant thoughts on European political integration, defense of parliament democracy and economic policy. His than lonely voice made it to history because of his vigour. He saw the EMU as a tool for French or German dominance on the Continent. Creation of common European political entity of any kind was a complete nonsense to him. He was also the first representative of return to Conservative economic policy in the 80’s.

KEYWORDS

Enoch Powell; Euroscepticism; Great Britain; European Integration; Common Market.